

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Deres ref.
201000615

Vår ref.
10/34 BIL

Dato
30.8.2010

Høring – NOU 2009:22 – ”Det du gjør, gjør det helt” - Innstilling fra utvalg for bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge

Vi viser til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets høringsbrev av 19.4.2010.

Det kriminalitetsforebyggende råd – KRÅD – er ikke ført opp som høringsorgan på departementets liste. KRÅD har eksistert i nær 30 år som regjeringens spesialorgan i spørsmål som har med kriminalitetsforebygging å gjøre. Rapporten fra utvalget som har sett på bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge berører KRÅDs kjernearbeidsoppgaver. Rådets mandat, fastsatt ved kongelig resolusjon 12. desember 2008, sier blant annet at KRÅD skal avgi høringsuttalelser i relevante saker, med hovedoppmærksomhet rettet mot spørsmål som berører barn og unge. KRÅD var da også invitert på høring hos Flatø-utvalget.

Vi forutsetter følgelig at det skyldes en forglemmelse at KRÅD ikke er høringsorgan og ber om at vi for fremtiden føres opp på listen over adressater for saker som berører rådets ansvarsområde.

Denne høringsuttalelsen er forfattet av KRÅDs sekretariat.

Til punkt 2.5.3 Nærmere om straffesakskjeden

På side 33 står det at Justisdepartementets kriminalitetsforebyggende handlingsplan Gode krefter er en del av oppfølgingen av NOU 2008:15 Barn og straff. Det er ikke riktig. Gode krefter er delvis en videreføring av handlingsplanen Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005 – 2008). Den er et selvstendig stragi- og tiltaksdokument som gir klart uttrykk for den sittende regjeringens prioriteringer.

Men det er dog slik at to tiltak i handlingsplanen tar opp i seg forslag NOU'en. Det er tiltak 21: Økt bruk av konfliktråd for forbrytere mellom 15 og 18 år og tiltak 22: Legge til rette for nasjonal spredning av "Oppfølgingsteam".

Til punkt 2.5.4 Konfliktrådenes arbeid og ansvar

Det sier innledningsvis under dette punktet at konfliktrådsmedling er et alternativ til tradisjonelle reaksjoner i straffesaker. KRÅD mener at dette er en alt for snever forståelse av hvilke muligheter som ligger i ordningen.

Restorative Justice – gjenopprettende rett – er ikke bare et alternativ til tradisjonelle reaksjoner i straffesaker, men en ny mulighet for ungdom – med gjenoppretting, plikter, rettigheter og ansvar. Restorative Justice står slikt sett i kontrast til vanlig strafferett. Tilbakefallstallene etter konfliktrådsbehandling og "oppfølgingsteam" – slik det har vært utprøvet i flere storbyer i Norge - er positive sammenliknet med tradisjonelle løsninger.

Videre mener KRÅD det er viktig å vise straffesakskjedens aktører; politi, påtale og domstoler at her er det muligheter som kan utnyttes bedre og at restorative justice-reaksjoner på ingen måte oppleves som lettvinte løsninger av lovbrysterne. Konfliktløsnings- og medlingsteknikker bør bli bedre kjent og benyttet innenfor feltene forebygging og tidlig intervensjon, også innenfor det offentlige tjenesteapparat. KRÅD arbeider for å spre kunnskap om og forståelse for dette.

Prinsippene og metodikken for medling rommer langt flere muligheter enn det straff gjør. I NOU 2008:15 Barn og straff foreslås det blant annet å innføre en ny straffereaksjon tilpasset unge som har begått alvorlige straffbare handlinger – såkalte ungdomsstormøter. Denne reaksjonen vil blant annet kunne brukes som alternativ til ubetinget fengsel eller til samfunnsstraff. Oppfølging av den NOU'en skjer nå i regi av Justis- og politidepartementet. Det er viktig at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet tar hensyn til dette arbeidet i sin oppfølging av Flatø-utvalgets utredning.

Men medling kan også brukes som effektiv konfliktløsning i saker med barn og unge som ikke er straffesaker. For eksempel innebærer skolemegling at elever skal lære seg

å håndtere konflikter på en konstruktiv måte. Gjennom meglingen får elevene i en trygg ramme muligheten til å fortelle sin versjon av det som er hendt, og de kan diskuteres seg frem til en løsning som er god for begge parter.

Høgskolen i Hedmark har fra Kunnskapsdepartementet fått i oppdrag å følge opp arbeidet med konflikthåndtering og megling i skolen, blant annet ved å utvikle kurs om temaet. Også dette arbeidet bør etter KRÅDs mening tas i betraktning i arbeidet med oppfølging av Flatø-utvalgets utredning.

Til punkt 3.2.2, jf 5.4 og 6.3 Samordning av tilbudet til barn og unge med psykiske problemer

Politiet er samfunnets serviceinstitusjon som er åpent alle dager, døgnet rundt. Det betyr at dersom andre instanser eller etater har stengt eller er overbelastet, vil politiet ende opp med problemer som egentlig hører til hos andre. Et trist eksempel på dette er de utfordringene psykisk sykdom utgjør. Til illustrasjon kan vi nevne at i Trondheim hadde de i løpet av ett år 28 innsettelse i arrest av en og samme person, uten at det resulterte i en eneste straffereaksjon.

Også ungdom over den kriminelle lavalder på 15 år kan bli plassert i politiarrest på grunn av psykisk sykdom, dersom de representerer en fare for seg selv eller andre, eller har en tilstrekkelig "merkelig" atferd. Dette er uverdigg og situasjonen krever en målrettet innsats.

KRÅD deler Flatø-utvalgets synspunkt om at et psykisk helsetilbud skal være enklest mulig tilgjengelig og i rett tid. Psykisk sykdom, rusmisbruk og kriminalitet er ofte gjensidig forsterkende faktorer for mange som ikke har fått adekvat hjelp tidligere.

KRÅD vil derfor trekke frem et prosjekt som ble startet i Fredriksberg kommune i Danmark i 2005, kalt PSP (Politi - Sosialforvaltning - Psykiatri). Samarbeidet ble etablert ut fra et ønske om å forebygge at personer som på grunn av misbruk, psykiske lidelser eller andre former for sosiale problemer befinner seg i en situasjon hvor de ikke får den støtte de har behov for.

PSP-samarbeidet er organisert med en styringsgruppe og en praksisgruppe, ganske likt SLT-modellen (se merknaden til pkt 3.2.8 nedenfor). Styringsgruppen består av en politiinspektør fra det lokale politiet, sosialdirektøren i kommunen og en overlege på psykiatrisk avdeling ved det lokale sykehuset. I tillegg deltar en sosialpsykiatrikonsulent som sekretær for gruppen. Praksisgruppen består også av minst to personer fra hver av de tre samarbeidende etatene. Disse er valgt ut med særlig siktemål å forbedre samarbeidet mellom sektorene, med målgruppe personer som fyller tre kriterier:

1. Psykisk sykdom
2. Sociale problemer
3. Kriminalitetstruende atferd

Praksisgruppen møtes fast en gang i måneden. Møtestedet skifter mellom deltakeretatene. Det anses som viktig at ledelsen i hver sektor prioriterer samarbeidet. Det fokuseres særlig på samarbeidsrelasjoner, sektorkunnskap, arbeidsmetoder, målgrupper, barrierer, avmakt, håndtering av trusler, utvikling av nye arbeidsmetoder, taushetsplikt og samtykkeerklæringer.

Et mål er å få sektorene, gjennom PSP-samarbeidet, til å arbeide mer strukturert, særlig i det å fange opp unge som sliter og videreformidle informasjon. PSP-gruppen har i flere situasjoner tatt initiativ til nettverksmøter omkring personer med mange problemer. Hit er alle organer og etater med delansvar for den unges problemkompleks invitert med sikte på i fellesskap å finne tiltak som kan bedre situasjonen. I visse vanskelige tilfeller har det handlet om å finne ut hvordan systemene kan fungere for å unngå opptrapping av den truende oppførsel og forebygge ny kriminalitet.

KRÅD deler Flatø-utvalgets bekymring over den innsats som gjøres for unge som sliter med psykisk sykdom, og ofte tilleggspolproblemer. Vi ber om at departementet i sin oppfølging av utredning vurderer iverksettelse av et forsøksprosjekt med samarbeid etter den danske PSP-modellen.

Til pkt 3.2.8 Samordning med justissektoren

KRÅD er av den oppfatning at kriminalitetsforebygging ikke kan eller skal være en oppgave for politiet alene. Dette gjelder ikke minst forebygging blant barn og unge. Skal vi lykkes i dette arbeidet er det viktig at innsats og samarbeid koordineres. KRÅD har derfor gjennom lang tid arbeidet for å samordne kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge. Jfr. Blant annet pkt 2.5.2 og 3.2.8 i Flatø-utvalgets utredning hvor SLT-samarbeidet (Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak) omtales. Ca 200 kommuner i landet arbeider i dag etter denne modellen. KRÅD er derfor positive til utvalgets argumentasjon og forslag om å utvide og forbedre samordning av det totale tjenesteapparatet på dette området.

Men KRÅD savner en drøfting og vurdering fra Flatø-utvalgets side av hvordan SLT-arbeidet kan utvikles og videreføres. Det pekes i siste avsnitt under 3.2.8 på at det er liten grad av medbestemmelse for ungdom i utvalgene. Hva som menes med "utvalg" er uklart. Om det menes SLT-styringsgruppe, er dette et forum for kommunens og politiets øverste ledelse. Her er det neppe naturlig med ungdomsrepresentasjon, sammen med ordfører, rådmann, etatssjefer og politimester.

Men SLT-modellen forutsetter tre nivåer; styringsnivå, arbeidsgrupper og utførernivå. Og det er et viktig poeng å ivareta brukerperspektivet i dette samarbeidet, men KRÅD ser det slik at det mest hensiktsmessig bør skje i arbeidsgruppene.

Rapporten med evaluering av SLT-samarbeidet som Flatø-utvalget viser til, Modell for forebygging av kriminalitet (PHS 2008), peker bl a på at fylkeskommunene (spesielt videregående skole) og NAV i liten grad deltar i SLT-arbeidet. KRÅD mener at det her ligger betydelige rom for utvikling og forbedring. Frafallet i videregående skole er bekymringsfullt høyt. De som slutter uten å gjennomføre utdanningen vil i stor utstrekning bli klienter hos NAV i kortere eller lengre periode, med personlige omkostninger på individnivå og økonomiske kostnader for samfunnet.

Skoleproblemer starter normalt mye tidligere enn under videregående opplæring. Flere av deltakerne i SLT-samarbeidet vil over tid være kjent med ungdom som sliter, kanskje alt fra tidlig skolealder. Når kunnskap og kjennskap er til stede, er det en klar oppfordring til å handle lenge før utdanningsløpet stopper helt opp.

Her mener vi at SLT-arbeidet kan være en viktig bidragsyter som i alt for liten utstrekning utnyttes i dag. Ringsaker kommune har fått mye velfortjent oppmerksomhet for måten de har greid å redusere frafallet i videregående skole, gjennom forpliktende avtaler mellom ungdom, foreldre og skole. Den lokale SLT-koordinatoren har vært en viktig deltaker i dette arbeidet og modellen bør danne mønster for andre kommuner.

Plan- og bygningsloven ble endret fra 1. juli 2009. Fra det tidspunkt kom kriminalitetsforebygging inn som et selvstendig formål i den kommunale og fylkeskommunale planprosessen. Det er naturlig å se dette sammen med andre lovpålagte formål, som gode oppvekstvilkår for barn og unge. Tidligere påla plan- og bygningsloven alle kommuner å utpeke en barnetalsperson i kommunale planprosesser for å ivareta deres interesser. Plikten til å peke ut en konkret person er erstattet med en plikt for kommunene til å etablere en særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser.

Etter hva KRÅD kjenner til blir denne forpliktelsen oppfylt i varierende grad. Vi savner en behandling av denne viktige oppgaven for kommunene i Flatø-utvalgets utredning og ber om at departementet ivaretar dette i oppfølgingsarbeidet.

Til kap 4 Taushetsplikten, jf pkt 6.8

KRÅD har gjennom SLT-modellen utstrakt kontakt med etater, organisasjoner og personer som driver forebyggende arbeid rundt i kommunene. Påståtte hindringer som taushetspliktreglene gir, eller antas å gi, er den enkeltfaktor som oftest trekkes frem som det viktigste og vanskeligste hinderet for et effektivt og virkningsfullt samarbeid.

Det synes å være slik at mange, av frykt for å bryte det krav til taushetsplikt man er underlagt, sier nei til utveksling av informasjon i for mange tilfeller. Det anses som tryggest å avslå "for da har man i hvert fall ikke gjort noe galt". Dette er i beste fall for enkelt og i verste fall direkte feilaktig.

Problemet er langt ifra nytt. I handlingsplanen Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005-2008) var tiltak 8: Utarbeide en felles veileder for å sikre felles forståelse av taushetsplikten. Som ansvarlig departement er Justis- og politidepartementet oppført og gjennomføringstidspunkt ble satt til 2006-2007. Men ingen veileder ble laget.

I handlingsplanen Gode krefter, fra august 2009, er tiltak 29: Gjennomgang av regelverk for informasjonsplikt og taushetsplikt. Ansvarlig departement er nok en gang Justis- og politidepartementet og gjennomføringstid er satt til 2009-2011.

Flatø-utvalget referer under 6.8.2 Regjeringens strategi for forebygging, fra juli 2009, der det sies at det vil bli iverksatt et interdepartementalt arbeid for å gjennomgå regelverk for å sikre mer effektiv informasjonsutveksling.

Til tross for alle disse uttrykte gode hensikt har, etter hva KRÅD kjenner til, fortsatt intet skjedd.

Når Flatø-utvalget anbefaler (pkt 6.8.3) at det igangsettes en samlet gjennomgang av rettsoppfatninger og praksis når det gjelder taushetsplikt og opplysningsplikt i de ulike fagmiljøene som jobber med barn og unge, er det noe KRÅD stiller seg fullt og helt bak. Behovet er påtrengende, men til tross for dette – og til tross for tidligere planer – er intet skjedd.

KRÅD vil peke på en mulig måte å løse eventuelle samarbeidsproblemer som ulike taushetsregler – eller ulik praktisering! – forårsaker. Det er å vurdere innføring av lovhjemmel slik man i Danmark har i Retsplejeloven § 115. Her åpnes adgang for politiet og andre myndigheter til å "*videregive opplysninger om enkeltpersoners rent private forhold til andre myndigheder, hvis videregivelsen må anses for nødvendig af hensyn til det kriminalitetsforebyggende samarbejde*". Slike opplysninger kan "*ikke videregives med henblik på efterforskning af straffesager*".

Regjeringen bør vurdere en tilsvarende bestemmelse i norsk lovgivning for å lette det tverrsektorielle, forebyggende arbeidet. Ikke minst vil det være til stor nytte for samarbeidet rundt utsatte barn og unge. Slik det er i dag, synes "barnets beste-vurderingen" å bli tillagt for liten vekt.

Til punkt 6.4 Tidlig innsats

KRÅDs viktigste oppgave etter mandatet er forbygging blant målgruppen barn og unge. I likhet med Flatø-utvalgets hovedmålsetting arbeider også KRÅD med temaet tidlig intervensjon. Med Helsedirektoratets veileder "Fra bekymring til handling – en veileder på rusområdet, og nå forslag om å implementere verktøy for tidlig intervensjon på generelt og lavest mulig nivå til rett tid, håper KRÅD at gode krefters samlede innsats vil føre til resultater. Mange av intervensjonsgrepene Helsedirektoratets veileder skisserer er anvendbare også for å forebygge annen uheldig utvikling enn rusbruk blant barn og unge.

Helsedirektoratet forbereder nå neste opplag av veilederen. Det er derfor muligheter til å komme med innspill for alle som er engasjert av problemstillingene og som har bidrag under merkelappen "tidlig innsats".

***

Avslutningsvis vil KRÅD berømme Flatø-utvalgets arbeid. Utredningen bærer preg av innsikt, grundighet og forslagene synes balanserte og forstandige. Forslagene er i det store og det hele i tråd med KRÅDs tilnærming for å kunne gi barn og unge rett bistand til rett tid på både på det byggende, forebyggende og kriminalitetsforebyggende området. Vi har store forventninger til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets videre arbeid med oppfølging av utredningen og med å sette nye, gode tiltak ut i livet.

Med hilsen

Erik Nadheim
direktør

Betty I. Lind
seniorrådgiver

